

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет музичного мистецтва і хореографії
Кафедра інструментально-виконавської майстерності

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ
« _____ » 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ ВИКОНАВСЬКОГО МИСТЕЦТВА: НА УДАРНИХ ІНСТРУМЕНТАХ

для студентів

спеціальності: 025 «Музичне мистецтво»
освітнього рівня: перший (бакалаврський)
освітньо-професійної програми: 025.00.04 Інструментальне виконавство
(оркестрові струнні, народні, духові та ударні інструменти)

Київ – 2022

Розробники:

Кіпень Сергій Дмитрович, викладач кафедри інструментально-виконавської майстерності.

Викладач: Кіпень Сергій Дмитрович, викладач кафедри інструментально-виконавської майстерності.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри інструментально-виконавської майстерності

Протокол від 07.09 2022 року №7

Завідувач кафедри _____ Катерина ЗАВАЛКО
(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої (професійної/наукової) програми
(керівником проектної групи) 025.00.04 Інструментальне виконавство (оркестрові, струнні, народні, духові та ударні інструменти)

(назва освітньої програми)

_____ 2022 р.

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми
(керівник проектної групи) _____ Віктор СПОДАРЕНКО
(підпис)

Робочу програму перевірено

_____._____. 2022 р.

Заступник декана _____ Інна ТКАЧЕНКО
(підпис)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання
	денна
Вид дисципліни	<i>Нормативна</i>
Мова викладання, навчання та оцінювання	<i>Українська</i>
Загальний обсяг кредитів/ годин	<i>5/150</i>
Курс	<i>2</i>
Семестр	<i>3</i>
Кількість змістових модулів за розподілом:	<i>1</i>
Обсяг кредитів	<i>1</i>
Обсяг годин, у тому числі:	<i>30</i>
Аудиторні	<i>14</i>
Лекційні	<i>6</i>
Семінарські	<i>6</i>
Практичні	<i>2</i>
Модульний контроль	<i>2</i>
Самостійна робота	<i>–</i>
Семестровий контроль	<i>14</i>
Форма семестрового контролю	<i>Екзамен</i>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Дисципліна «Історія виконавського мистецтва: на ударних інструментах» входить до курсу спеціальних дисциплін.

Зміст курсу висвітлює історичні аспекти розвитку виконавського мистецтва на ударних інструментах від найдавніших часів до сучасності, процес академізації інструментального мистецтва України, умови виникнення та конструктивні особливості сучасних ударних інструментів, становлення та розвиток оригінального репертуару, його жанрово-стильові риси.

Мета навчальної дисципліни – оволодіння знаннями історичного розвитку виконавського мистецтва на ударних інструментах від найдавніших часів до сучасності у взаємозв'язку з процесом академізації та становленням оригінального репертуару в його жанрово-стильових рисах.

Завдання навчальної дисципліни:

- ознайомлення студентів з історичними аспектами розвитку виконавського мистецтва на ударних інструментах;
- формування інструментально-конструктивних уявлень студентів, пов'язаних із зміною інструментарію в контексті художньо-виконавських можливостей;
- ознайомлення з творчістю визначних представників інструментально-виконавської та композиторської школи народно-інструментального мистецтва;
- розвиток аналітичних здібностей студентів, пов'язаних з аналізом оригінального репертуару в його жанрово-стильових закономірностях;
- активізація інтересу студентів до сучасних проблем виконавського мистецтва і композиторської творчості для ударних інструментів.

Структура курсу містить кілька компонентів:

а) теоретичний, що пов'язаний з вивченням історичних аспектів розвитку виконавства на ударних інструментах;

б) практичний, який здійснюється в ході практичних та семінарських занять в процесі вивчення жанрово-стильових особливостей оригінального репертуару, виконавського аналізу та інтерпретаційних характеристик музичних творів;

в) когнітивно-евристичний, пов'язаний зі самостійною роботою студентів, яка реалізується в конкретних завданнях для самостійного опанування знань у процесі аудиторних та індивідуальних занять.

З огляду на вищезазначене, на заняттях з курсу «Історія виконавського мистецтва: на ударних інструментах» використовуються:

- форми роботи – лекційні, семінарські, практичні заняття, самостійна робота студентів, консультації викладача.
- засоби навчання – підручники і навчальні посібники, нотні збірники і музичні твори, електронні книги, аудіо та відеоматеріали.
- форми контролю знань та вмінь студентів – модульна контрольна робота та екзамен (III семестр).

Вивчення дисципліни «Історія виконавського мистецтва: на ударних інструментах» сприяє формуванню у студентів таких загальних та фахових **компетентностей**:

– **інтегральна** – здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі музичної професійної діяльності, або у процесі навчання, що передбачає застосування системи інтегрованих художньо-естетичних знань з теорії, історії музики, педагогіки та виконавства та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК 1 – здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 2 – знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3 – здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 4 – вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 5 – здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 7 – здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 8 – здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 9 – здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями

ЗК 10 – здатність спілкуватися іноземною мовою

ЗК 11 – здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК 12 – здатність працювати автономно.

ЗК 14 – навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 17 – здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК 3 – здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва;

СК 4 – здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва;

СК 5 – здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва;

СК 7 – здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання у практичній діяльності;

СК 9 – здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу;

СК 10 – здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій.

СК 11 – здатність оперувати професійною термінологією

СК 12 – здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності;

СК 13 – здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.

СК 17 – здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології

музикознавчої, виконавської, композиторської, диригентської, педагогічної діяльності.

СК 18 – здатність свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями у виконавстві, музикознавстві та музичній педагогіці.

Програмні результати навчання	
РН 6	Демонструвати спроможність до самостійного дослідження наукової проблеми в галузі музичного мистецтва та написання роботи відповідно до вимог, готовність дискутувати і аргументувати власну позицію
РН 7	Володіти методами оцінювання музикознавчої літератури, узагальнення та аналізу музичного матеріалу, принципами формування наукової теми та розуміння подальших перспектив розвитку даної проблематики в різних дослідницьких жанрах.
РН 12	Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.
РН 16	Виявляти розуміння фінансово-адміністративних принципів організації мистецьких заходів, закладів культури та музичної освіти.
РН 17	Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох.

3. Результати навчання за дисципліною «Історія виконавського мистецтва: на ударних інструментах».

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

–**знати:**

- історичні закономірності розвитку виконавства на ударних інструментах;
- визначних представників інструментально-виконавської, композиторської та наукової школи народно-інструментального мистецтва, їхній вплив на розвиток виконавської майстерності, становлення оригінального репертуару та наукове осмислення проблем музичної культури і виконавського музикознавства зокрема;
- еволюцію конструктивних характеристик ударних інструментів у взаємозв'язку з їхніми художньо-виконавськими можливостями;
- особливості розвитку оригінального репертуару для ударних інструментів, становлення його жанрових різновидів і стильових тенденцій;

–**вміти:**

- охарактеризувати етапи історичного розвитку ударних інструментів;
- виявити творчі та науково-методичні досягнення вітчизняної школи народно-інструментального мистецтва;
- визначити художньо-виражальні можливості конструктивних особливостей музичних інструментів в процесі їхнього академічного становлення;
- виконати аналіз жанрово-стильових особливостей та виконавсько-технічних труднощів оригінального репертуару;
- визначити художньо-переконливу інтерпретаційну модель музичного твору з огляду на жанр, стиль та авторську концепцію художнього образу.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів, тем	Розподіл годин між видами робіт					Самостійна
	Усього	Аудиторні			Лабораторні	
		Лекції	Семінари	Практичні		
Змістовий модуль 1. Розвиток народно-інструментального виконавського мистецтва на початку ХХІ ст.						
Тема 1. Виразальні засоби, композиційні техніки та стилістика сучасної ударної музики.	6	2	2	2		
Тема 2. Сучасні тенденції ударної музики кінця ХХ – початку ХХІ століття.	4	2	2			
Тема 3. Камерно-інструментальна (ансамблева) творчість для ударних інструментів.	4	2	2			
Модульний контроль	2					
Семестровий контроль	14					
Разом	30	6	6	2		

5. Програма навчальної дисципліни

Семестр III

Змістовий модуль 1. Розвиток народно-інструментального виконавського мистецтва на початку ХХІ століття.

Тема 1. Виразальні засоби, композиційні техніки та стилістика сучасної ударної музики. Естетичні основи нової музики Заходу та передумови виникнення новітніх тенденцій в українській ударній музиці. Тембро-сонористичні ефекти техніки «модерн-інтонування» та виконавсько-технічні прийоми. Техніки композиції в сучасній ударній музиці: алеаторика та музика тембрів, сонорика, мінімалізм. Новітні стильові тенденції ударної музики: Творчість українських композиторів: Ю.Шевченко, К.Цепколенко, Є.Станкович, О.Козаренко.

Основна література: 1, 3, 5, 6.

Додаткова література: 2, 4, 7, 8.

Тема 2. Сучасні тенденції ударної музики кінця ХХ – початку ХХІ століття. Мистецтво гри 4-5 палками на клавішно-ударних інструментах. Новітні тенденції в ударному виконавстві та композиції на ударній установці: взаємовпливи народної, джазової та популярної музики. Творчість Кейко Абе, Дж.Граб.

Основна література: 1, 3, 5, 6.

Додаткова література: 2, 4, 7, 8.

Тема 3. Камерно-інструментальна (ансамблева) творчість для ударних інструментів. Особливості ансамблевої та камерної музики в сучасному ударному виконавстві. Українська камерна ударна творчість. Сучасні камерно-інструментальні колективи та виконавський репертуар.

Основна література: 1, 3, 5, 6.

Додаткова література: 2, 4, 7, 8.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	3	3
Відвідування семінарських занять	1	3	3
Відвідування практичних занять	1	1	1
Робота на практичному занятті	10	1	10
Робота на семінарському занятті	10	3	30
Виконання завдань до самостійної роботи	5	–	–
Виконання модульної роботи	25	1	25
Разом			72
Максимальна кількість балів:		72	
Рахунок коефіцієнта:		1,2	

6.2. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

№	Модульна контрольна робота 1		Бали
1.	Охарактеризуйте виражальні засоби, композиційні техніки та стилістику сучасного ударного виконавського мистецтва.	Загалом володіє навчальним матеріалом 2 Достатність обґрунтування та аргументації 2 Аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки 2 Присутня логіка викладу матеріалу 2 Повнота розкриття суті поставлених питань 2	10
2.	Опишіть особливості розвитку камерно-інструментальної (ансамблевої) творчості для ударних інструментів кінця ХХ – початку ХХІ століття.	Загалом володіє навчальним матеріалом 2 Достатність обґрунтування та аргументації 2 Аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки 2 Присутня логіка викладу матеріалу 2 Повнота розкриття суті поставлених питань 2	10
	Музична вікторина.	В музичній вікторині 10 творів.	5

3.		Правильно визначений твір оцінюється в – 0,5 балів.	
Максимальна кількість балів			25

Дистанційна складова: використання ЕНК, файлообмінників та хмарних технологій для обміну матеріалами з дисципліни (GoogleDrive), використання занять у HangoutsMeet та Zoom.

6.3. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Формою семестрового контролю дисципліни «Історія виконавського мистецтва: на ударних інструментах» є екзамен, який передбачений в III семестрі вивчення навчальної дисципліни.

Максимальна кількість підсумкових балів за III семестр вивчення дисципліни становить:

– **72 балів** – за період роботи до екзамену, що прирівнюється до **60 балів** з урахуванням коефіцієнта (1,2);

– **40 балів** – за складання екзамену без урахування коефіцієнта.

Максимальний рейтинговий показник – 100 балів.

Навчальні досягнення студентів з дисципліни «Історія виконавського мистецтва: на ударних інструментах» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь і навичок. Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти, в якій також зазначено види контролю.

Критерії оцінювання відповіді студента на екзамені

з дисципліни «Історія виконавського мистецтва: на ударних інструментах»

Кількість балів	Критерії
------------------------	-----------------

36 – 40 балів	Відмінне володіння теоретичними й методичними знаннями з курсу. Студент успішно демонструє знання навчального матеріалу в основному обсязі: виявляє переконливі знання історичного розвитку виконавського мистецтва на ударних інструментах, вільно орієнтується в аналізі інструментально-виконавської та композиторської творчості визначних представників народно-інструментального мистецтва; володіє необхідним науково-методологічним інструментарієм для аналізу оригінальних музичних творів з метою визначення жанрово-стильових рис та художньо-переконливої моделі виконавської інтерпретації художнього образу. Відповідь студента повна, виявляє причинно-наслідкові та міжпредметні зв'язки навчальної дисципліни, логічно викладена і характеризується аналізом, систематизацією, узагальненням і критичним осмисленням навчального матеріалу.
31 – 35 балів	Студент вільно володіє навчальним матеріалом дисципліни: виявляє знання історичного розвитку народно-інструментального мистецтва, може пояснити процес становлення оригінального репертуару, структуру виконавського мистецтва; з незначними недоліками може здійснити аналіз інструментально-виконавської та композиторської творчості визначних представників народно-інструментального мистецтва; володіє достатнім науково-методологічним інструментарієм для аналізу оригінальних музичних творів, з незначними неточностями визначає жанрово-стильові риси музичних творів та модель виконавської інтерпретації художнього образу. В загальному відповідь логічно викладена, обґрунтована, виконані завдання в цілому правильні з несуттєвими помилками.
25 – 30 балів	Відповідь студента виявляє основні положення навчального матеріалу з недостатньо сформованим понятійно-категоріальним апаратом, що проявляється в неточностях і недостатній характеристиці історичних аспектів розвитку виконавства на ударних інструментах та структури виконавського мистецтва; називаються визначні представники народно-інструментального мистецтва, однак здійснити ґрунтовний аналіз творчої діяльності (композиторської чи виконавської) студент не може, демонструє відсутність чіткого розуміння теоретичного та нотного (оригінальні музичні твори, репертуар) матеріалу. Студентові важко виявити взаємозв'язок між здобутими теоретичними знаннями та їхнім практичним втіленням.
18 – 24 балів	Відповідь студента характеризується репродуктивним відтворенням теоретичного матеріалу зі значною кількістю недоліків, з помилками і неточностями, які проявляються у визначенні основних понять та методичних підходів до осмислення історичних закономірностей розвитку виконавського мистецтва на ударних інструментах, до аналізу творчості визначних представників виконавського мистецтва та оригінального репертуару в його жанрово-стильових особливостях. У відповіді студент допускає суттєві помилки у визначенні понять музичного стилю (стилю епохи, композиторського, виконавського), інтерпретації та її значення у концертно-виконавській практиці. Відповідь студента задовольняє мінімальні вимоги до формування необхідного рівня компетентності.
12 – 17 балів	Відповідь характеризується репродуктивним відтворенням основних етапів історичного розвитку виконавського мистецтва на ударних інструментах, визначенням значення творчої діяльності композиторсько-виконавської школи, її визначних представників. Вирішення практичних завдань – визначення та характеристика жанрово-стильових рис оригінального репертуару здійснюється із значною кількістю змістових помилок з порушенням логіки викладу матеріалу, з відсутністю запропонованої художньо-переконливої моделі інтерпретації

	музичного твору. Відповідь задовольняє мінімально необхідний рівень засвоєння навчального матеріалу.
6 – 11 балів	Неосмислене відтворення понять навчальної дисципліни, що проявляється у відсутності достатніх знань з історії виконавського мистецтва на ударних інструментах, основних етапів її розвитку; не називаються визначні представники композиторсько-виконавської школи, їхні творчі досягнення (оригінальний репертуар в його жанрово-стильових різновидах), у відповіді проявляється неможливість пояснити основні базові поняття дисципліни (музичний стиль, виконавський стиль, процес академізації та ін.). Відповідь виявляє фрагментарні уявлення про предмет із значною кількістю помилок, що свідчить про початкові знання студента.
1 – 5 балів в	Незадовільний рівень володіння знань з навчальної дисципліни, фактична відсутність відповіді. Студент не володіє базовими поняттями програмного матеріалу, не орієнтується в науковій термінології, використовує побутову термінологію. Неспроможний розкрити зміст поставлених запитань. Студент проявляє інертність мислення, незацікавленість предметною проблематикою курсу. Не пропонує способи вирішення проблеми, а лише переказує її, без усвідомлення змісту.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю.

1. Вплив творчості українського композитора Ю.Шевченка на виражальні засоби композиційні техніки та стилістики ударної народної музики.
2. Вплив творчості українського композитора К.Цепколенко на виражальні засоби композиційні техніки та стилістики ударної народної музики.
3. Вплив творчості українського композитора Є.Станковича на виражальні засоби композиційні техніки та стилістики ударної народної музики.
4. Творчість К.Абе на сучасні тенденції ударної музики кінця 20-початку 21ст.
5. Камерно-інструментальна (ансамблева) творчість для ударних інструментів на прикладі твору К.Цепколенко «Воццек».
6. Перелічити українські ансамблі ударних інструментів.
7. Перелічити сучасні зарубіжні ансамблі ударних інструментів
8. Творчість та вплив Gene Koshinski на розвиток камерно-ансамблевої гри на ударних інструментах.
9. Вплив рудиментарної техніки на розвиток гри на ударних інструментах.
10. Вплив близько-східних ритмів на творчість європейських композиторів на прикладі музичних творів Д.Палієва.

6.5. Шкала відповідності оцінок.

Рейтин- гова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 -100 балів	Відмінно - відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре - достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре - в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно - посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо - мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання - незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу - досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична карта дисципліни «Історія виконавського мистецтва: на народних інструментах»

Разом за I семестр: 30 год., : лекційних – 6 год.; семінарських – 6 год. ; практичних – 2 год.; самостійна робота – 14 год., модульний контроль – 2 год.

Модулі	Змістовий модуль 1 (I семестр)		
Назва модуля	Розвиток інструментального виконавства: від витоків до початку процесу академізації		
Кількість балів за модуль	87 балів		
Заняття	1-3	4-5	6-7
Лекційні (за відвідування)	1	1	1
Семінари відвідування + робота на занятті)	11	11	11
Практичні відвідування + робота на занятті)	11	–	–
Самостійна робота: кількість балів	–	–	–
Види поточного контролю та кількість балів	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)		
Всього без урахування коефіцієнта – 72, коефіцієнт – 1,2			
Семестровий контроль	Екзамен 40 балів		
Разом	100 балів		

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основна література

1. Андреева Е. Ударні інструменти сучасного симфонічного оркестру: довідник. Київ: Музична Україна, 1990, 80 с.
2. Доценко В. Фізіологічні і психічні основи управління моторикою музичного виконавця. Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті, Харків: ХДАДМ, №5,6/2004-№1,2,3/2005, 177-121.
3. Василевич М.О. Формування досвіду сценічної витримки виконавців-інструменталістів у системі професійної мистецької освіти // Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики ХХІ століття. – Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. – К.: 2016. - 751 с.
4. Закіян Х. Школа гри на малому барабані. Єреван: Луйя, 1986, 183 с.

Додаткова література

1. Андросова Д.В. Мінімалізм в музиці / Д. В. Андросова : [посібник з курсу історії та муз. виконавства]. – Одеса, 2009. – 180 с.
2. Давидов М. А. Виконавське музикознавство : [енциклопедичний довідник] / М. А. Давидов. – Луцьк : ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2010. – 400 с.
3. Дерев'янченко О. Неофольклоризм у музичному мистецтві: Статика та динаміка розвитку в першій половині ХХ століття: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мист-ва: спец. 17.00.03 „Музичне мистецтво” / О. Дерев'янченко. – К., 2005. – 19 с.
4. Довгаленко Н. С. Український музичний авангард у контексті стильових пошуків ХХ сторіччя / Н. С. Довгаленко // Музичне мистецтво і культура. – Одеса : ОДМА ім. О. Нежданової, 2000. – Вип.1. – С. 186–189.
5. Катрич О. Т. Індивідуальний стиль музиканта-виконавця (теоретичні та естетичні аспекти) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.03 „Музичне мистецтво” / Нац. муз. академ. ім. П.І.Чайковського. – К., 2000. – 17 с.
6. Коханик І. «Стильова гра» у проєкціях сучасної композиторської творчості та музичного виконавства / І. Коханик // Виконавське музикознавство : Науковий вісник НМАУ ім. П.І.Чайковського / ред. М. А. Давидов, В. Г. Сумарокова. – Київ, 2005. – Вип.47, Кн.11. – С. 137–146.
7. Кізанг Г. Техніка гри на ударних інструментах. Київ, 1986.